

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ

Salutation

¹ Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ* διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, ² τοῖς ἐν Κολοσσαῖς† ἀγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.‡

Building rapport

³ Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ καὶ§ Πατρὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι ⁴ (ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν* εἰς πάντας τοὺς ἀγίους), ⁵ διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας ⁶ (τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ† ἔστιν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον‡ καθὼς

* 1:1 ἰησου χριστου f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 21 ϕ⁴⁶ κA,B [5%] NU † 1:2 κολοσσαῖς f³⁵ κB [60%] CP,NU | κολασσαις (ϕ⁴⁶A)I [40%] RP,HE,OC,TR ‡ 1:2 και κυριου ιησου χριστου f³⁵ κA,C,I [80%] RP,HE,OC,TR,CP | — B [20%] NU § 1:3 και f³⁵ κA,I [98%] RP,HE,OC,TR,CP | — B,C [2%] NU * 1:4 την f³⁵ (86.7%) RP,HE,OC,TR,CP | ην εχετε κA,C (11.4%) NU | ην εχεται (1.2%) | — B (0.7%) † 1:6 και f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϕ⁴⁶ κA,B,C [5%] NU ‡ 1:6 και αυξανομενον f³⁵ κA,B,C (48%) RP,HE,OC,CP,NU | — (52%) TR (The omission could be an easy case of homoioteleuton.)

καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ’ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ),
 7 καθὼς καὶ § ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ, τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὃς ἐστὶν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν* διάκονος τοῦ Χριστοῦ, 8 ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Christ preeminent

Walk worthily of the Lord

9 Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ’ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παύομεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, 10 περιπατῆσαι ὑμᾶς † ἀξίως τοῦ Κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκειαν, ‡ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῶ καρποφοροῦντες καὶ ἀύξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν § τοῦ Θεοῦ. 11 ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν· 12 μετὰ χαρᾶς εὐχαριστοῦντες τῷ* Πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς † εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου

§ 1:7 καὶ f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR | — ϣ⁴⁶ κA,B,C [5%] CP,NU

* 1:7 ὑμων f³⁵ C [90%] RP,HE,OC,TR,CP,NU | ημων ϣ⁴⁶ κA,B [10%] † 1:10 ὑμας f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϣ⁴⁶ κA,B,C [5%] NU ‡ 1:10 ἀρεσκειαν *rell* | ἀρεσκειαν κA,C [15%] § 1:10

εἰς τὴν ἐπιγνωσιν f³⁵ (90.5%) RP,HE,OC,TR,CP | τὴ ἐπιγνωσει ϣ⁴⁶ κA,B,C,I (4.6%) NU | ἐν τὴ ἐπιγνωσει (4.1%) | three other readings (0.7%) * 1:12 τῷ f³⁵ ϣ⁴⁶ A,B,C [65%] RP,HE,TR,NU | 1 θεω καὶ [30%] OC,CP | 1 θεω κ [5%] (OC has small print.)

† 1:12 ἡμας f³⁵ A,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | ὑμας κB [3%] NU (The context is inclusive—first person.)

τῶν ἀγίων ἐν τῷ φωτί· ¹³ ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ¹⁴ ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,† τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

The supremacy of Christ described

¹⁵ Ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης§ κτίσεως, ¹⁶ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα—τὰ* ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ† ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι—τὰ πάντα δι’ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· ¹⁷ καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν. ¹⁸ Καί, αὐτός ἐστὶν ἡ ‡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὃς ἐστὶν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ¹⁹ ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν§ πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι ²⁰ καὶ δι’ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ* πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ—δι’ αὐτοῦ,† εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς

---

‡ **1:14** δια του αιματος αυτου f³⁵ [60%] TR | — κA,B,C [40%] RP,HE,OC,CP,NU (The omission was presumably deliberate—one wonders why.) § **1:15** πασης *rell* | 1 της [10%] * **1:16** τα f³⁵ A,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϣ⁴⁶ κB [3%] NU † **1:16** τα f³⁵ A,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϣ⁴⁶ κB [3%] NU ‡ **1:18** η *rell* | — [2%] CP § **1:19** ευδοκησεν *rell* | ηυδοκησεν A [15%] * **1:20** τα *rell* | — CP † **1:20** δι αυτου f³⁵ ϣ⁴⁶ κA,C,048 [80%] RP,HE,OC,TR,CP[NU] | — B,I [20%] (The omission of the emphatic repetition is surely inferior.)

γῆς εἴτε τὰ ἐπὶ † τοῖς οὐρανοῖς.

The truth applied

21 Καὶ ὑμᾶς (ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς) 22 νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, § παραστήσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ — 23 εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἐδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ* κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγώ, Παῦλος, διάκονος.

What Paul does and why he does it

Present everyone perfect in Christ

24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασίν μου † ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου, ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ † ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, 25 ἧς ἐγενόμην ἐγώ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι

---

† 1:20 ἐπι f³⁵ [50%] RP,HE,CP | ἐν κA,B,C [50%] OC,TR,NU (The change to ‘in’ may have been unthinking, but is clearly inferior—beings and things that are an inherent part of Heaven don’t need ‘reconciling’.) § 1:22 αὐτου f³⁵ κA [40%] | — ϕ^{46v}B,C,IV [60%] RP,HE,OC,TR,CP,NU * 1:23 τη f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϕ⁴⁶κA,B,C [5%] NU † 1:24 μου f³⁵ [55%] OC,TR | — κA,B,C [45%] RP,HE,CP,NU (OC has small print.) † 1:24 ο rell | ος C [10%]

εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ,
 26 τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ
 τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶς δὲ
 ἐφανερώθη τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ· 27 οἷς ἠθέλησεν
 ὁ Θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ * πλοῦτος τῆς δόξης
 τοῦτ' μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς[†]
 ἐστὶν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς δόξης· 28 ὃν
 ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα
 ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον[§]
 ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα
 ἄνθρωπον* τέλειον[†] ἐν Χριστῷ·[‡] 29 εἰς ὃ καὶ
 κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν
 αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

2

A wealth of confident understanding

1 Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα
 ἔχω περὶ* ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ,[†] καὶ

§ 1:26 νυνὶ f³⁵ A [90%] RP,HE,OC,TR,CP | νυν κB,C [10%]
 NU * 1:27 τις ο f³⁵ κC [40%] OC,TR | τι το ϖ⁴⁶A,B
 [60%] RP,HE,CP,NU (In the context the masculine gender is
 correct—ϖ⁴⁶A,B [4%] NU are consistent in that they go on to read
 ὁ ἐστὶν Χριστὸς, but not the [56%] RP,HE,CP.) † 1:27 του *rell*
 | — CP ‡ 1:27 ος f³⁵ κC,I [96%] RP,HE,OC,TR,CP | ο ϖ⁴⁶A,B
 [4%] NU § 1:28 παντα ανθρωπον *rell* | — [10%] CP * 1:28
 παντα ανθρωπον f³⁵ κA,B,C [90%] RP,HE,OC,TR,CP,NU | — [10%]
 † 1:28 τελειον *rell* | — CP ‡ 1:28 χριστω f³⁵ ϖ⁴⁶κA,B,C
 [40%] NU | 1 ησου [60%] RP,HE,OC,TR,CP * 2:1 περι f³⁵ [93%]
 RP,HE,OC,TR,CP | υπερ ϖ⁴⁶κA,B,C [7%] NU † 2:1 λαοδικεια
rell | λαοδικια κA,B,C [10%]

ὅσοι οὐχ ἐωράκασιν[‡] τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ² ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων[§] ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα πλοῦτον* τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τοῦ[†] Χριστοῦ, ³ ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς[‡] γνώσεως ἀπόκρυφοι.

⁴ Τοῦτο δὲ[§] λέγω ἵνα μή τις* ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.[†] ⁵ Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἶμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

Christian responsibility

⁶ Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστόν, Ἰησοῦν τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ⁷ ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ

[‡] 2:1 εωρακασιν f³⁵ [85%] RP,HE,OC,TR,CP | εορακασιν [10%] | εωρακαν A,B [2%] | εορακαν ϕ⁴⁶κC [3%] NU § 2:2 συμβιβασθεντων f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | συμβιβασθεντες (ϕ⁴⁶)κA,B(C) [4%] NU | συμβιβασθωσιν [1%] * 2:2 παντα πλουτον f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | παν πλουτος ϕ⁴⁶κB [3%] NU | παν το πλουτος A,C [2%] † 2:2 και πατρος και του f³⁵ (79.6%) RP,HE,OC,TR,CP | 124 (12.9%) | 234 (1.8%) | 123 (0.7%) | 24 A,C (0.7%) | 23 (0.2%) | 2 κ,048 (0.3%) | — ϕ⁴⁶B (3%) NU | five other readings (0.8%) ‡ 2:3 της f³⁵ A [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϕ⁴⁶κB,C [5%] NU § 2:4 δε f³⁵ C,048 [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϕ⁴⁶κA,B [5%] NU * 2:4 μη τις f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | μηδεις κA,B,C,048 [5%] NU † 2:4 πιθανολογια *rell* | πειθανολογια [2%] CP

καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ[‡] πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ[§] ἐν εὐχαριστίᾳ.

Christ vs 'the world'

⁸ Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ⁹ Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ Πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς, ¹⁰ καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας· ¹¹ ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε, περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν* τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, ¹² συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι·[†] ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν[‡] νεκρῶν.

¹³ Καὶ ὑμᾶς, νεκροὺς ὄντας[§] τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκός

[‡] 2:7 ἐν τη f³⁵ κ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 1 A,C,I [2%] | 2 B [3%] NU § 2:7 ἐν αὐτῇ f³⁵ B,048^v [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — κA,C,I^v [4%] NU | 1 αὐτῷ D [1%] * 2:11 τῶν ἁμαρτιῶν f³⁵ (92.5%) RP,HE,OC,TR,CP | — ϣ⁴⁶ κA,B,C (7%) NU | omit longer stretches (0.5%) (Would not 'the body of the flesh', the reading of NU, be something of a tautology?) † 2:12 βαπτίσματι f³⁵ κA,C [95%] RP,HE,OC,TR,CP | βαπτισμῷ ϣ⁴⁶ B [2%] NU ‡ 2:12 τῶν f³⁵ B [70%] RP,HE,OC,TR | — ϣ⁴⁶ κA,C [30%] CP,NU § 2:13 ὄντας f³⁵ κB [45%] | 1 ἐν ϣ⁴⁶ A,C,048 [55%] RP,HE,OC,TR,CP[NU] (OC is in small print.)

ὕμῶν —συνεζωοποίησεν ὑμᾶς* σὺν αὐτῶ·
 χαρισάμενος ἡμῖν† πάντα τὰ παραπτώματα·
 14 ἐξαλείψας τὸ καθ’ ἡμῶν χειρόγραφον (τοῖς
 δόγμασιν) ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ
 ἤρκεν‡ ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ
 σταυρῷ· 15 ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ
 τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ,
 θριαμβεύσας αὐτούς ἐν αὐτῷ.

Don't be disqualified!

16 Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ §
 ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας* ἢ
 σαββάτων, 17 ἃ ἐστὶν σκιά τῶν μελλόντων,
 τὸ δὲ σῶμα† Χριστοῦ. 18 Μηδεὶς ὑμᾶς
 καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ
 καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἐώρακεν‡
 ἐμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς
 τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, 19 καὶ οὐ κρατῶν τὴν
 κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, διὰ τῶν
 ἀφῶν§ καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ
 συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ.

* 2:13 υμας f³⁵ κA,C [65%] RP,HE,OC,CP,NU | ημας ϕ⁴⁶B [20%]
 | — [15%] TR † 2:13 ημιν f³⁵ κA,B,C [70%] RP,HE,OC,TR,CP,NU
 | υμιν [30%] (some TRs) ‡ 2:14 ηρκεν f³⁵ ϕ⁴⁶κA,B,C [60%]
 RP,HE,TR,NU | ηρεν [40%] OC,CP § 2:16 η f³⁵ κA,C,I [98%]
 RP,HE,OC,TR,CP | και ϕ⁴⁶B [2%] NU * 2:16 νουμηνιας rell |
 νεομηνιας B [2%] NU † 2:17 σωμα f³⁵ ϕ⁴⁶ [95%] RP,HE,OC,CP
 | 1 του κA,B,C [5%] TR,NU ‡ 2:18 μη εωρακεν f³⁵ (83.5%)
 RP,HE,OC,TR,CP | 1 εωρακεν C (12.3%) | 1 εωρακαμεν (1.7%) | 1
 εωρακως (0.5%) | 1 εωρακατε (0.2%) | ουκ 2 (0.3%) | 2 ϕ⁴⁶A
 (0.5%) | εωρακεν κB,I (1%) NU § 2:19 αφων rell | αφων [25%]

20 Εἰ οὖν ἀπεθάνετε* σὺν† Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί, ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ, δογματίζεσθε 21 —«Μὴ ἄψη, μηδὲ † γεύση, μηδὲ θίγης» 22 (ἃ ἔστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει) κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων; 23 Ἄτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ§ καὶ ταπεινοφροσύνη καὶ* ἀφειδία† σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

3

Things above vs things below

1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν, ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος· 2 τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, 3 ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ* Θεῷ. 4 Ὄταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν,† τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν † τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος,

* 2:20 οὖν ἀπεθανετε f³⁵ [80%] OC,TR | 21 (κ) [5%] | 2 A,B,C [15%] RP,HE,CP,NU † 2:20 σὺν f³⁵ κA,B,C [95%] RP,HE,CP,NU | 1 τῷ [5%] OC,TR † 2:21 μηδε f³⁵ κA,B,C [90%] RP,HE,OC,TR,NU | μη [10%] CP (Twice.) § 2:23 εθελοθρησκεια rell | εθελοθρησκια κC [10%] OC,NU * 2:23 και f³⁵ κA,C [98%] RP,HE,OC,TR,CP[NU] | — ϖ⁴⁶B [2%] † 2:23 αφειδεια rell | αφειδεια [10%] * 3:3 τῷ f³⁵ ϖ⁴⁶κA,B,C [80%] RP,HE,OC,TR,CP,NU | — [20%] † 3:4 ημων f³⁵ B [90%] RP,HE,OC,TR,CP | υμων ϖ⁴⁶κC [10%] NU † 3:5 υμων f³⁵ A [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϖ⁴⁶κB,C [5%] NU

ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία· § 6 δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας,* 7 ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε ὅτε ἐζήτε ἐν αὐτοῖς. † 8 Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα—ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν—ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. 9 Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ 10 καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, 11 ὅπου οὐκ ἔστι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ ‡ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός.

Relationships among believers

12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, § χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα,* μακροθυμίαν· 13 ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς τινα ἔχη †

§ 3:5 εἰδωλολατρία f³⁵ (C) [55%] OC,NU | εἰδωλολατρεία κA,B [45%] RP,HE,TR,CP * 3:6 ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας f³⁵ κA(C)I [99%] RP,HE,OC,TR,CP[NU] | — ϕ⁴⁶B [1%] † 3:7 αὐτοῖς f³⁵ 048 [97%] RP,HE,OC,TR,CP | τουτοῖς ϕ⁴⁶κA,B,C,I [3%] NU ‡ 3:11 τὰ f³⁵ B [98%] RP,HE,OC,TR,CP[NU] | — κA,C [2%]
 § 3:12 οἰκτιρμου f³⁵ κA,B,C [80%] RP,HE,OC,CP,NU | οἰκτιρμων [20%] TR * 3:12 πραοτητα f³⁵ [97%] RP,HE,OC,TR,CP | πραυτητα κA,B,C [3%] NU † 3:13 ἐχη *rell* | ἐχει [10%] CP | ἐχητε [2%]

μομφήν — καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς † ἐχαρίσατο ὑμῖν, § οὕτως καὶ ὑμεῖς· 14 ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις* ἐστὶν σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

15 Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ † βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

16 Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ † ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ § ὕμνοις καὶ* ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν † χάριτι ἄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ † ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. §

17 Καὶ πᾶν ὅ τι* ἀν † ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν † ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι § Κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ* Πατρὶ δι' αὐτοῦ.

Household relationships

† 3:13 χριστος f³⁵ C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | κυριος p⁴⁶ A,B,I [2%] NU | θεος κ [1%] § 3:13 υμιν f³⁵ κA,B [90%] RP,HE,OC,TR,NU | ημιν [10%] CP | ημας C * 3:14 ητις f³⁵ [97%] RP,HE,OC,TR,CP | ο A,B,C,048 [2%] NU | ος κ [1%] † 3:15 θεου f³⁵ (95.2%) RP,HE,OC,TR,CP | χριστου κA,B,C,I (4.8%) NU † 3:16 χριστου *rell* | θεου A,C [9%] | κυριου κ,I [1%] § 3:16 και f³⁵ A^V,I^V [97%] RP,HE,OC,TR,CP | — κB,C [3%] NU * 3:16 και f³⁵ A,I^V [97%] RP,HE,OC,TR,CP | — κB,C [3%] NU † 3:16 εν f³⁵ κA,C [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 1 τη p⁴⁶B [3%] [NU] | — [2%] † 3:16 τη καρδια f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | ταις καρδιαις p⁴⁶κA,B,C [5%] NU § 3:16 κυριω f³⁵ [96%] RP,HE,OC,TR,CP | θεω p^{46v}κA,B,C [4%] NU * 3:17 ὃ τι f³⁵ κA,B,C [80%] RP,HE,OC,TR,NU | ὅτι [20%] CP † 3:17 αν f³⁵ κA,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | εαν p⁴⁶B [3%] NU † 3:17 εν *rell* | — [10%] § 3:17 ονοματι *rell* | 1 του [10%] * 3:17 και f³⁵ [98%] RP,HE,OC,TR,CP | — p^{46v}κA,B,C [2%] NU

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίοις† ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν Κυρίῳ.

19 Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

20 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον‡ ἐν§ Κυρίῳ.

21 Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε* τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

22 Οἱ δούλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις† ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν Θεόν.‡ 23 Καὶ πᾶν ὃ τι§ ἐὰν* ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 24 εἰδότες ὅτι† ἀπὸ Κυρίου λήψεσθε‡ τὴν ἀνταπόδοσιν

† 3:18 ἰδιοις f³⁵ [80%] RP,HE,TR | — κA,B,C [19%] OC,CP,NU | υμων after ανδρασιν [1%] ‡ 3:20 ἐστιν ευαρεστον f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 21 κA,B,C [5%] NU § 3:20 ἐν f³⁵ κA,B,C [79%] RP,HE,CP,NU | τω [20%] OC,TR | — [1%] * 3:21 ἐρεθιζετε f³⁵ ρ⁴⁶B (79.5%) RP,HE,OC,TR,CP,NU | παροργιζετε (κ)A(C) (19.8%) | four other readings (0.7%) † 3:22 οφθαλμοδουλιαις f³⁵ κC [40%] OC | οφθαλμοδουλειαις [43%] RP,HE,TR,CP | οφθαλμοδουλια [10%] NU | οφθαλμοδουλεια ρ⁴⁶A,B [5%] | οφθαλμοδουλειαι [2%] ‡ 3:22 θεον f³⁵ ρ⁴⁶ [90%] RP,HE,OC,TR,CP | κυριον κA,B,C,048 [10%] NU § 3:23 και παν ὃ τι f³⁵ (79.3%) RP,HE,OC,TR,CP | 123 (10.4%) | 234 (1.3%) | 134 (0.5%) | 23 (2.2%) | 12 οτε (0.8%) | 3 ρ⁴⁶κA,B,C (4.7%) NU | four other readings (0.8%) (Perhaps some 20% evidently have ὅτι instead of ὃ τι.) * 3:23 εαν f³⁵ κA,B,C (79.9%) RP,HE,OC,TR,CP,NU | αν ρ⁴⁶ (19.1%) | — (1%) † 3:24 οτι rell | — CP ‡ 3:24 ληψεσθε f³⁵ ρ⁴⁶(A) [80%] RP,HE | αποληψεσθε (κB,C^V) [20%] OC,TR(NU) | αποληψεσθαι CP | one other variant

τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ§ Κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ²⁵ (Ὁ δὲ* ἀδικῶν κομιεῖται† ὁ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωποληψία.)‡

4

¹ Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε,* εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς.†

Redeem the time

² Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, ³ προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοιξῇ‡ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ (δι' ὃ § καὶ δέδεμαι), ⁴ ἵνα φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ⁵ Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ⁶ Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Concluding remarks

⁷ Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός, ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος

§ 3:24 γὰρ f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — ϕ⁴⁶ κA,B,C [5%] NU

* 3:25 δε f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | γὰρ κA,B,C [5%] NU

† 3:25 κομιεῖται f³⁵ κA,C [95%] RP,HE,OC,TR,CP | κομισεται B [5%] NU ‡ 3:25 προσωποληψια *rell* | προσωπολημψια κA,B,C [5%] NU

* 4:1 παρεχεσθε f³⁵ κA,B [80%] RP,HE,OC,TR,NU | παρεχετε C [18%] CP | παρεσχεσθε [2%] † 4:1 ουρανοῖς f³⁵ [97%] RP,HE,OC,TR,CP | ουρανω κA,B,C,I [3%] NU ‡ 4:3 ανοιξη *rell* | 1 και CP

§ 4:3 δι ὃ *rell* | διο [20%]

καὶ σύνδουλος ἐν Κυρίῳ, ⁸ ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶ* τὰ περὶ ὑμῶν† καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, ⁹ σὺν Ὀνησίμῳ, τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσιν‡ τὰ ὧδε.§

¹⁰ Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος, ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μᾶρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα (περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς δέξασθε αὐτόν), ¹¹ καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰούστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.

¹² Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ,* πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στήτε† τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι‡ ἐν παντὶ θελήματι τοῦ

* 4:8 γνω **f**³⁵ **ϣ**⁴⁶C (87.6%) RP,HE,OC,TR,CP | γνωτε **κ**A,B,048 (10.9%) NU | γνωται (1%) | — (0.5%) † 4:8 υμων **f**³⁵ **ϣ**⁴⁶**κ**C (88.1%) RP,HE,OC,TR,CP | ημων A,B,048 (11.4%) NU | — (0.5%) ‡ 4:9 γνωριουσιν **f**³⁵ **κ**A,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | γνωρισουσιν **ϣ**⁴⁶B [3%] NU § 4:9 ὧδε *rell* | ὧδε **f**³⁵ [40%] (I include this information for the record, and so as not to lose sight of it; since there is no contrast in meaning here, and I am not aware that the Autographs contained ‘breathing’ marks, I stay with the conventional spelling. However, it may be noted that the difference between ὧ δε and ὧδε would be indistinct in most MSS; the simple expedient reflected in **f**³⁵ resolves the ambiguity.) * 4:12 χριστου **f**³⁵ **ϣ**⁴⁶ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 1 ιησου **κ**A,B,I [4%] [NU] | ιησου 1 C [1%] † 4:12 στητε **f**³⁵ A,C [97%] RP,HE,OC,TR,CP | σταθητε **κ**B [1%] NU | ητε I [2%] ‡ 4:12 πεπληρωμενοι **f**³⁵ **ϣ**⁴⁶ [97%] RP,HE,OC,TR,CP | πεπληροφορημενοι **κ**A,B,C [3%] NU

Θεοῦ. ¹³ Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν§ ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει.

¹⁴ Ασπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς, ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, καὶ Δημᾶς. ¹⁵ Ασπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ* ἀδελφούς, καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ† ἐκκλησίαν.

¹⁶ Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῆ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων‡ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῆ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνωτέ.

¹⁷ Καὶ εἶπατε Ἀρχίππῳ, «Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.»

Sign-off

¹⁸ Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ· Παύλου. Μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. Ἡ χάρις

---

§ 4:13 ζηλον πολυν f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | 2 πονουn κα,Β,С [4%] NU | four other readings [1%] * 4:15 λαοδικεια *rell* | λαοδικια κα,С [10%] † 4:15 αυτου f³⁵ [92%] RP,HE,OC,TR,CP | αυτων κα,С [6%] | αυτης Β [1%] NU | — [1%] ‡ 4:16 λαοδικεων f³⁵ Β [85%] HE,OC,TR,NU | λαοδικαιων κα,С [15%] RP,CP

μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν. §,*

§ 4:18 αμην f³⁵ [95%] RP,HE,OC,TR,CP | — κA,B,C,048 [5%] NU

* 4:18 The citation of f³⁵ is based on thirty-seven MSS—18, 35, 201, 204, 328, 386, 394, 444, 604, 757, 824, 928, 986, 1072, 1075, 1100, 1248, 1249, 1503, 1548, 1637, 1725, 1732, 1761, 1768, 1855, 1864, 1865, 1876, 1892, 1897, 2080, 2352, 2466, 2554, 2587 and 2723—all of which I collated myself. 18, 444, 1732, 1864, 2554 and 2723 are 'perfect' representatives of f³⁵ in Colossians, as they stand, as were the exemplars of another eight. The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Bucharest, Aegean, Trikala, Meteora, Athens, Mt. Athos [seven different monasteries], Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception. In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant, within either ( ) or [ ]. I have used ( ) for the evidence taken from *TuT*, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there I had to revert to von Soden and the apparatus of N-A²⁷, supplementing from other sources where possible (Scrivener and Tischendorf)—the percentages offered, I have used [ ] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources. I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed ±1%; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed ±3%; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed ±15%. However, I guarantee the witness of Family 35. Please see the last footnote for Matthew for further information.

Ἡ Καινή Διαθήκη
The Greek New Testament According to Family 35,
Wilbur Pickering

Copyright © 2020 Wilbur N. Pickering

Language: Ελληνική (Greek, Ancient)

Dialect: Koine

Contributor: Dwayne Green, Robert A. Boyd

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-12-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 31 Jan 2023 from source files dated 23 Dec 2022

cf64fb6f-e463-5ebb-820f-5a4a7bb37b73